

σθημάτων.
«Η μοναξιά είναι μια αρρώστια / που παραμορφώνει / όχι μονάχα πρόσωπα / αλλά και τα έπιπλα και τα σπίτια» (σελ. 167).

Και ιδού η απόδειξη από το ποίημα Καστελλόριζο:
«Τα ερειπωμένα τώρα σπίτια δεν αναπνέουν / μήτε τολμάς να ψάξεις για πορτοπαράθυρα όμως ολόλευκοι όγκοι σιωπής / με προτεταμένα μπαλκόνια στο πέλαγο / σαν στήθη που / δεν ολοκλήρωσαν το θηλασμό / επικαλούνται τα ναυαγισμένα καϊκια...» (σελ. 141)

Κρυφή επιθυμία να εξοντωθεί αυτό το απεχθές αίσθημα που εξοντώνει τα πάντα. Γι' αυτό ο καπνιστής καθώς στρίβει το τσιγάρο του καθισμένος μόνος του στο παγκάκι ...
«Κάποια στιγμή τα δάχτυλα ξεχάστηκαν / κι άρχισαν να πιάζουν ασφυκτικά το τσιγάρο / λες και ο ταλαίπωρος νόμιζε ασυναίσθητα / πως έσφιγγε της μοναξιάς το λαρύγγι» (σελ. 191).

Αυτόν λοιπόν τον άνθρωπο της μοναξιάς και της απόγωσης προσπαθεί να περιβάλει και ως ιερωμένος και ως ποιητής. Τον δικό του πόνο κάνει τραγούδι, σ' αυτόν αφιερώνει μεγάλο μέρος της ζωής και της ποίησής του. Ωστόσο όταν μιλάει για θάνατο, μιλά με τον ήρεμο λόγο του αυτονότου, του αναμενόμενου, του βέβαιου που δεν προκαλεί αρνητικά συναισθήματα, αφού

«... όσο συχνότερα πεθαίνεις/ τόσο βαθύτερα ζεις» (σελ. 156).

Και, συχνά, όταν μιλάει για το θάνατο -«τη μόνη απροσποίητη χειρονομία μας»- ο λόγος του είναι λόγος για τη ζωή. Συχνά δηλαδή ζωή και θάνατος συμπλέκονται σε μια υπερβατική κατάσταση. Και φαίνεται πως αυτοί οι άνθρωποι που δεν ενδίδουν σε τέτοιες διακρίσεις είναι ακριβώς αυτοί που θαυμάζει ο ποιητής. Έτσι μιλάει με πολύ θαυμασμό για τον καπετάνιο που πίνει απ' την ίδια κούπα κρασί (δηλαδή ζωή) και θάνατο:

«Ο καπετάνιος που πεθαίνει στη στεριά / με την ψυχή λησμονημένη στο καϊκι / ήξερε να μεθά και να κινδυνεύει / πίνοντας απ' την ίδια κούπα κρασί και θάνατο» (σελ. 207).
Επιφυλάξεις διατηρεί μόνο όταν ο θάνατος απειλεί αυτούς που δεν γνώρισαν ακόμη τη ζωή, τα παιδιά

και τους έφηβους. Κι είναι κι αυτό ακόμη μια ένδειξη της εγγύτητας του ενός με το άλλο, της ταυτότητας και της διάκρισης των εννοιών της ζωής και του θανάτου.

Έτσι συμβουλεύει:
«Μην πείτε στα παιδιά πως οι μεγάλοι πεθαίνουν / γιατί θα φοβηθούν να μεγαλώσουν» (σελ. 175). Κι όταν ο θάνατος αναφέρεται στο στον έφηβο, δηλαδή τον «νέο άνθρωπο που δεν πρόλαβε να σταθεί και να ριζώσει έστω για λίγο στον ρέοντα κόσμο», ο ποιητής θέλει απλώς να εκφράσει τη θλίψη του γιατί «ο έφηβος κεραυνοβολήθηκε καθώς βρισκόταν εν καλπασμών / προς το φως...» (σελ. 167-168).

Με την ίδια άνεση τραγουδά, έστω και σπανιότερα, τις χάρες και τις χαρές της ζωής. Έτσι μιλά με τη λεβεντιά του δεξιότεχνου χορευτή για τον «πεντοζάλη άνεμο που τρώει / τα σωθικά του Κρητικού στην ξενιτιά» (σελ. 56). Κι ακόμη εκφράζεται με κάποια περιφρόνηση, για τους δειλούς και τους άτολμους, γι' αυτούς που στην κρίσιμη ώρα αντί να πάρουν θέση ξεκάθαρη, κάνουν αυτό που βολεύει κάθε φορά, δηλαδή κοινώς «κάνουν την πάπια», θέλοντας να διδάξει πως πρέπει να τολμάς, να παραμένεις αταλάντευτος.

«Αλίμονο σ' αυτούς / που δεν αμφισβητήθηκαν / γιατί θα πει πως ταυτιστήκαν / μ'

Ελληνικών Γραμμάτων, Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Οι δυο τους χωρίς να ταυτίζονται φαίνεται να έχουν πολλά κοινά σημεία. Κι αυτή η αδυναμία προς τη μάνα γίνεται και για τον ιερωμένο ποιητή συχνά λόγος ποιητικός. Πολλά τα ποιήματα που μιλάνε για Κείνη την φτωχιά και περήφανη μάνα, αυτήν που ήξερε να θυσιάζεται για «να θρέψει τα λιμώτοντα ορφανά Της». Τη μάνα που

«Ήτανε μαραμένα τα χέρια Της / σαν άνθη που τα κόψαν την αυγή / και τα λησμόνησαν χωρίς νερό στο ανθογυάλι» (σελ. 37).

Ακόμη κι όταν αυτή πια δεν υπάρχει, εκείνος προσπαθεί καρτερικά μια μάταιη επικοινωνία μαζί της.
«Αν και ξέρω πως λείπεις / και το τηλεφώνό σου δεν θ' απαντήσει / σχηματίζω αργά, τελετουργικά τον αριθμό / που μεσίτευε άλλοτε τη φωνή σου / έχοντας την ικανοποίηση του τυφλού / που χτυπά το ραβδί / και νομίζει πως βλέπει το δρόμο. / Παρόλο που έφυγες και ξέρω πως δεν θα γυρίσεις / μιλώ στο κενό χωρίς να φοβούμαι πως τα

«Γιατί νομίζεις σου 'βαλα το κάδρο; / απλούστατα / για να μην απλωθεί η μορφή Σου σ' ολόκληρο τον τοίχο / για να μην εκταθεί η μορφή Σου / μέσα κι έξω απ' το σπίτι / και δεν μπορούν πια να Σ' αγκαλιάζουν / τα δακρυσμένα μάτια μου ...» (σελ. 40).

Ας μου επιτρέψει ο Αρχιεπίσκοπος τη δική μου έμμετρη απάντηση στο πρόσωπό του:

Στον Αρχιεπίσκοπο Αυστραλίας ΣΤΥΛΙΑΝΟ

Και νομίζεις θα βρεθεί στ' αλήθεια κάδρο / να θέσει όρια στη μορφή Σου; / Απλούστατα και με χίλια κάδρα / η μορφή Σου θ' απλώνεται απεριόριστα στους τοίχους. / Με χίλια κι άλλα χίλια κάδρα / η μορφή Σου θα εκτείνεται μέσα κι έξω απ' το σπίτι / και θ' αγκαλιάζει τους ουρανούς και το Σύμπαν. / Και χίλια κι άλλα χίλια μάτια / θα Σ' απενίζουν βουρκωμένα αναζητώντας ταπεινά το / έλεος και την ελπίδα στο πρόσωπό Σου.

Θα μπορούσε κανείς να πει χίλια κι άλλα χίλια λόγια για τον μεγάλο νεοέλληνα ποιητή. Και είναι

μεγάλος γιατί έχει τη δική του ταυτότητα. Μπορεί κάποιος στίχοι του να θυμίζουν καμιά φορά Καβάφη ή Βρεττάκο, αλλά ο Αρχιεπίσκοπος είναι ο εαυτός του. Έχει τη δική του ποίηση, τη δική του ποιητική ταυτότητα, όπως διαμορφώθηκε από τη μακροχρόνια ποιητική του δημιουργία. Αυτήν την ποιητική του ταυτότητα υπηρετεί με συνέπεια και συνέχεια. Έτσι ο ιερωμένος ποιητής δεν περιορίζεται μόνο να ιερουργεί από το Άγιο Βήμα, Άξιος και Πανάξιος λειτουργός του Κυρίου, αλλά το ίδιο άξια και πανάξια ιερουργεί την Τέχνη από την ωραία πύλη της ποιήσεως, γιατί όπως θα ομολογήσει ο ίδιος το ποίημα είναι οδύνη, το ποίημα είναι πάθημα.

«Το ποίημα συλλέγεται με χούφτες τρεμάμενες / όπως τα δάκρυα στο μαντίλι ...
το μαργαριτάρι από πληγωμένο κοχύλι»

(σελ. 204).
Του ευχόμαστε να έχει υγεία για να ιερουργεί πολλά χρόνια ακόμη και στους δύο ναούς: Το ναό του Κυρίου και το ναό της ποίησης.

...
το μαργαριτάρι από πληγωμένο κοχύλι»

(σελ. 204).
Του ευχόμαστε να έχει υγεία για να ιερουργεί πολλά χρόνια ακόμη και στους δύο ναούς: Το ναό του Κυρίου και το ναό της ποίησης.

* (Το άρθρο του Γιάννη Πυργιωτάκη, καθηγητή και πρ. Αντιπρύτανη του Πανεπιστημίου Κρήτης δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Πατρίς» του Ηρακλείου τον Δεκέμβριο του 2007)

ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ

Θά μαζέψω τὰ φιλιὰ πού ἀκόμα τρέμουν
πάνω στὰ πεταμένα ἀποτσιγάρα
καὶ θά σοῦ τὰ φέρω ξυπόλητος
γιὰ νὰ μνησθεῖς τοῦ πόνου τῶν ἀνθρώπων.

Τὶς ἀδειες μοτιλίτες ἀπὸ τ' ἀλκοὸλ καὶ τὰ φάρμακα
δὲν θάξερα πὺ νὰ τίς κρύψω ἀπὸ τὸ βλέμμα σου,
θὰ μετεβάλλετο ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας σου
σ' ἕνα τεράστιο σκουπιδοτενεκέ,
ἂν δὲν χρειαζόταν νὰ γεμιστοῦνε ξανά
γιὰ τὸ χρόνια πόνου τῶν ἀνθρώπων.

Αὐτὴ 'ναι ἡ κατάσταση ἐδῶ κάτω,
δὲν χρειάζεται νὰ σοῦ γράψω περισσότερα'
ἂν θὰ σοῦστελνα καὶ μιὰ μονάχα σελίδα
ἀνθρώπινης μοναξιάς,
φοβοῦμαι πὺς θὰ βούβαινα
τὸν τρισάγιο ὕμνο τῶν Ἀγγέλων.

Μὰ τίς ἐπιχειρήσεις διοικεῖς Ἐσὺ
περιμένω τίς καινούριες ἐντολές Σου.

Bonn 6-10-65

ΔΙΔΥΜΗ ΚΑΤΑΦΥΓΗ

Ἕγνος εἶναι ἡ τάση πούχουμε
πρὸς τὸ θάνατο.
Γυρεύουμε νὰ κρύψουμε τὴν ψυχὴ μας
ποῦ τὴν κυνήγησαν τόσο πολλοὶ
καὶ πῶς πολὺ ὁ ἑαυτός μας.
Δικὴ μας δὲν εἶναι πιά μήτε ἡ σιωπὴ
μόνον ὁ ὕπνος κι ὁ θάνατος
εἶν' ἡ ἀληθινὴ μοναξιά μας.
Ἄχ νᾶναι πάντα ὁ ὕπνος δίχως ὄνειρα
κι ὁ θάνατος δίχως μνημόσυνο.

Bonn 29-10-63

Η ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

Ἐσὺ πρέπει νὰ κλαῖς μόνο τὴ νύχτα
σὲ μιὰν ἀπὸ τίς πολὺ προχωρημένες ὥρες
τίς νοτισμένες,
ὅταν κοιμῶνται οἱ πολλοὶ πούχαν κλάψει τὴ μέρα
τότε μονάχα νὰ κλαῖς.

Ἡ νύχτα ξέρει νὰ κρύβει, ξέρει νὰ σπαίνει
κι εἶν' ἀπαραίτητη ἐδῶ ἡ ἐχεμύθεια
τουλάχιστον γι' αὐτοὺς πὺ ζητοῦν
νὰ χαροῦν ἀπὸ σένα.

Μὴν ξεχνᾶς:
τοῦ γενναίου τὸ κλάμα
πρέπει μονάχα ὁ οὐρανὸς νὰ τὸ παραστέκει
κι ἡ σιωπὴ ἢ συμπαρεδρος
τῶν μεγάλων στιγμῶν.

Bonn 30-10-60

όλους τους ανθρώπους / Αλίμονο σ' αυτούς / που δεν διώχτηκαν / γιατί θα πει πως δεν πολέμησαν / μήτε με σκιές...» (σελ. 117).

Μάνα και Παναγιά φαίνεται να συγκινούν ιδιαίτερα τον ιερωμένο ποιητή και αποτελεί αυτό ένα ακόμη κοινό σημείο με τον Μεγάλο Αλλοδαπό της Αθήνας, τον Άγιο των

λόγια μου πάνε χαμένα / γιατί γνωρίζω πως συλλαβίζοντας τ' όνομά σου / σου εξασφαλίζω μια μορφή αθανασίας / παράλληλα στη θλίψη και στο θάνατο...» (σελ. 23).

Και σε ένα άλλο ποίημα ανοίγει μαζί της άλλο διάλογο:

Επιμνημόσυνο